

ROMÂNII DIN AMERICA ÎN SPRIJINUL LUPTEI POPORULUI NOSTRU PENTRU UNITATE NAȚIONALĂ

de
EUGEN LAZĂR

Rod al luptei revoluționare a maselor, a conștiinței de neam ce a triumfat peste barierele artificiale impuse de dominația unor stăpîniri străine ostile, procesul desăvîșirii unității de stat a României a fost un fenomen de durată, care a angrenat participarea a însemnate mijloace economice, importante forțe umane și numeroși factori politici. Acest deziderat multiseclar a cunoscut, cum era și firesc, ample manifestări și în exterior, legate în principal de acțiunile mobilizatoare și de caritate în scopuri naționale, înfăptuite de emigrația română din Statele Unite și Canada.

La începutul acestui veac, întreaga monarhie austro-ungară cunoștea puternice frământări sociale și de natură politică, determinată de încălcarea nejustificată a celor mai elementare drepturi ale naționalităților conlocuitoare și de procedeul conform dictonului „*Divide et impera*“, aplicat de guvernanții vremelnici. Între 1900—1914 un impresionant exod de emigranți slovaci, cehi, polonezi, sîrbi, croați și români luau drumul spre America de Nord, ca urmare a situației dezastruoase, provocate de criza economică și cea politică. Însetați de libertate și doritori de o viață mai bună, ei porneau în necunoscut, victime ale propagandei ademenitoare a societăților navale transoceanice, abandonîndu-și familiile și provocînd dezorganizarea vieții economice a țării.

În scurtă vreme, imigranții români ating cifra zecilor de mii, fapt ce-i determină a înființa în cursul anului 1902 primele societăți de ajutor social și cultură, după modelul celorlalte națiuni imigrante predecesoare¹. Posibilitățile de manifestare ce le-o oferea America, îi îndemnă a cultiva în sînul acestor societăți înalte simțăminte patriotice și a veghea cu mare atenție și discernămint asupra evenimentelor petrecute acasă, în Transilvania. Atît în corespondența cu familiile, cît mai ales în presa românească de peste ocean, ei iau atitudini hotărîte, combătînd politica statului dualist ce avea drept scop una dintre cele mai subtile și perfide

¹ S. Drutzu și A. Popovici, *Românii în America*, Editura „Cartea Românească“, București, 1926, p. 190.

atrocități cunoscute în istorie, aceea de ștergere a entității naționale a popoarelor. O atitudine similară este luată și în problematica îngrădirii drepturilor cetățenești din imperiu, militându-se pentru cîștigarea votului universal², în vederea unei mai juste și echitabile reprezentări în guvern, proporțional cu numărul contribuabililor.

Publicarea în presa româno-americană a unei mari diversități de știri, ce ar fi putut influența opinia publică a lua o atitudine fermă în problema Transilvaniei, are drept urmare o valorificare a prestigiului și considerației față de lupta dreaptă a românilor de pe ambele versante ale Carpaților. Românii din America au dezavuat practica cenzurii maghiare, ce-i deferea justiției pe gazetarii români, considerați „agitatori“, neintegrați „canoanelor“ impuse de guvern. Condamnările și amenziile substanțiale aplicate unor jurnaliști deosebit de apreciați în America, de talia lui Ioan Slavici³ și Avram Indreica⁴ de la *Tribuna* din Arad, Teodor V. Păcățian de la *Telegraful Român* din Sibiu, A. C. Domșa de la *Unirea* din Blaj, George Stoica de la *Lupta* din Budapesta, Iuliu V. Ioanovici de la *Libertatea* din Orăștie⁵ sau Octavian Goga de la *Luceafărul* din Sibiu⁶ nu rămîn fără ecou în inimile imigranților⁷. Felicitînd redacțiile pentru temerara și dreapta lor politică, românii americani au colectat și trimis pentru fondul de ajutorare a ziaristilor împrucesuați și condamnați politic importante sume de bani⁸. După cum reiese dintr-o corespondență între Societatea „Vulturul“ din Homestead, Pennsylvania cu ziarul *Tribuna* din Arad „o fericită idee s-a zămislit în inimile românilor din America. La propunerea preotului Simion Mihălțianu din Indiana Harbor, Indiana, cu ocaziunea adunării generale a „Uniunii Societăților Române“, ținută în 4—5 septembrie a.c. în Erie, Pennsylvania, s-a înființat „FONDUL NAȚIONAL POLITIC“, cu scop de a se ajuta politica și presa noastră în patrie. Lumea e însuflețită de această idee. Colecta deja s-a început“⁹.

Interesul crescînd pentru evenimentele din țară i-a îndemnat pe româno-americani să inițieze organizarea pe lîngă societăți, după posibilitățile grupului respectiv, cîte o bibliotecă, în care se puteau găsi cărți,

² *Lupta pentru votul universal în Ungaria, în America* (Cleveland, Ohio). din 16—26 martie 1911; *Pentru ce luptă deputații noștri acasă, în America* din 13 octombrie 1907, p. 1.

³ *Iar un proces de presă, în America* din 27 aprilie 1907, p. 2.

⁴ *Din Ungaria. La temniță, în America* din 7 decembrie 1906, p. 1.

⁵ „*Libertatea de presă*“ în Ungaria, în *America* din 1 martie 1908, p. 2; *De la frații noștri, în America* din 12 august 1909, p. 1; G. Aron, *Bun sosit (Dedicată ziaristului Iuliu V. Ioanovici)*, în *America* din 5 septembrie 1909, p. 2.

⁶ *Procesul poetului Goga, în America* din 11 martie 1911, p. 1.

⁷ *Un congres al presei românești din Ardeal în America* din 2 aprilie 1908, p. 1.

⁸ *New Castle, Pa., U.S.A., 25 mai/6 iunie 1908, în Gazeta Transilvaniei (Brașov)*, din 11 iulie 1908, p. 1.

⁹ *Fondul politic al românilor din America, în Gazeta Transilvaniei* din 2 octombrie 1909, p. 2.

ziare și reviste din Transilvania și România¹⁰. Prin presa lor, ca urmare a prigoanirii inutile a tricolorului românesc în imperiu, românii din America și-au arătat adesea adeziunea la cauza celor umiliți, organizând peste ocean numeroase manifestații naționale, prilej cu care intonau cântecul *Deșteaptă-te române*, mărșăluind cu tricolorul în frunte¹¹.

Proiectul școlar al lui Albert Apponyi, ce viza deznaționalizarea națiunilor supuse din imperiu, provoacă un uriaș val de indignare și pe continentul american. Întruniți într-o mare adunare populară la Cleveland Ohio în ziua de 7 aprilie 1907, reprezentanții societăților române redactează, în numele a peste 40 000 de imigranți români, o telegramă trimisă delegației transilvănene conduse de Al. Vaida Voevod, pentru a fi înmînată guvernului de la Budapesta. Ulterior, a fost întocmit și un *Protest*, de mai mari dimensiuni din care spicuim: „... Avînd în vedere că *sîntem un popor, care nu a venit în America ca să moștenim aicea*, ci pentru ca să cîștigăm bani, pe care să-i trimitem familiilor noastre să-i plătească în dare și să acopere alte lipsuri, pe care nu le puteam acoperi cu slabul venit de acasă, *nu putem sta nepăsători față de cele ce se petrec în lipsa noastră acasă*. Scopul ne este: **REINTOARCEREA LA VETRELE NOASTRE!**

Dar ni se umple inimile de durere, cînd aflăm că în țara noastră, guvernul unguresc, prin proiectele de lege ale ministrului Apponyi, se silește să ne răpească acele tezaure scumpe, pe care le-am lăsat la plecarea noastră.

Noi, cei emigrați pentru un timp, declarăm sărbătorește că nu suferim ca acele proiecte să devină lege. Așa o lege înseamnă totala noastră deznaționalizare și, deci, ne simțim datori ca să *protestăm cu toată hotărîrea împotriva tuturor măsurilor, cari intenționează răpirea școalelor noastre*, susținute prin sudoarea noastră.

... Sîntem un popor care respectăm legea și ne ținem de ea, dar pretindem ca și cei de la guvern să o respecte. Legea e clară! *Ea ne asigură dreptul limbei noastre!* ...

... Sîntem cetățeni pașnici, cari ne-am jertfit și ne jertfim pentru țară. Sîngele la ai noștri s-a vărsat în multe războaie pentru țară. *Munca noastră e în cea mai mare parte folosită pentru trebuințele ei interioare*. Sîntem acel popor care dăm și într-o parte și în alta, fără ca în schimb să avem și răsplată. Răsplata cu care ne îmbie guvernele este una singură: sila de a ne maghiariza! ...

... În fața proiectelor amintite sîntem datori a manifesta credința și vederile noastre, sprijinite pe lege și dreptate. Să se știe că *noi, românii*

¹⁰ C. R. Pascu, *Istoria Uniunii și Ligei Societăților Românești de Ajutor și Cultură din America 1906—1931*, Cleveland, Ohio, Tipografia ziarului *America*, 1931, p. 104.

¹¹ *Pedepse pentru tricolor*, în *America* din 17 ianuarie 1909, p. 2; *Mari brutalități jandarmerești în Aiud*, în *America* din 16 iulie 1911, p. 1.

emigranți, nu ne învoim cu legi ce sînt îndreptate împotriva naționalității noastre și a drepturilor noastre naționale ...

... Graiul nostru românesc nu-l vom schimba cu altul strein, limba noastră românească vom apăra-o, dacă va fi trebuință, cu viața noastră, căci nimic nu avem mai scump în lume ca limba!¹² (subl. ns.).

Comentînd în mod favorabil refuzul împăratului austriac de a vota noul proiect de lege școlară, „Uniunea Societăților Românești din America” (U.S.R.A.) face un apel călduros la adresa românilor din Transilvania și a celor din S.U.A. de a-și apăra cu orice preț cultura națională, de-a promova iubirea de neam prin intermediul întrunirilor, prelegerilor, publicațiilor bine scrise, ca și prin continuarea activității de constituire de biblioteci populare pe lângă societăți. „Adevăratul progres în școala poporală se poate face numai prin mijlocirea limbei materne¹³, mai adăuga U.S.R.A. în apel, consemnînd proiectele de măsuri venite din partea unor intelectuali luminați din Transilvania. Astfel, V. E. Moldovan de la *Lupta*, I. Moța de la *Foaie interesantă* sau I. Osvada de la *Tovărășia* cereau boicotarea aplicării legii lui Apponyi, prin refuzul românilor de a-și trimite copiii la școlile maghiare; sfătuiau pe toți cunoscătorii de carte a se transforma în dascăli, pentru a putea veni în ajutorul analfabeților, iar la Sibiu preconizau înființarea unei bănci („Lumina”), care să-i plătească pe învățătorii satelor¹⁴.

Omniprezenți la toate manifestările legate de istoria și de prestigiul României, românii americani trimit în anul 1904 o emoționantă cablogramă cabinetului organizatoric al serbărilor de la Putna, în care „salută cu dragoste pe frații lor din patrie și se asociază cu ei în timpul serbărilor organizate spre a celebra memoria marelui Erou¹⁵. La fel, în anul 1912 consemnau comemorarea lui Al. I. Cuza, afirmînd că „românii din Arizona, din sud și vest” erau „uniți” într-un suflet „spre a celebra memoria Prințului Unirii¹⁶. Atașamentul față de România îi îndeamnă a-și denumi societățile de ajutor și cultură, sau cluburile, cu nume aparținînd unor personalități istorice însemnate (Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Cuza Vodă), personalități contemporane (Nicolae Filipescu, Nicolae Iorga) sau aspirații ce țineau de dezinteresul Unirii (România Mare, Eliberarea Neamului Românesc, Dacia Traiană, Dacia Romană, Ulpia Traiană¹⁷).

Conștienți de faptul că și celelalte naționalități supuse din imperiu erau predispușe aceluiași pericol de pierdere a naționalității, îi îndeamnă

¹² *Adunarea poporală de protestare din Cleveland, Ohio*, în *America* din 13 aprilie 1907, p. 1; *Activitatea românilor din America în timpul războiului*, în *Universul* (București), din 21 aprilie 1927, p. 2.

¹³ *Apărarea culturii naționale*, în *America* din 14 iunie 1907, p. 1.

¹⁴ *Școala noastră în agonie*, în *America* din 2 octombrie 1909, p. 1; *Folosul cetirii de cărți și gazete*, în *America* din 9 noiembrie 1906, p. 1; S. Bornemisa, *Școala noastră*, în *America* din 2 octombrie 1909, p. 2.

¹⁵ *Românii din America și Ștefan cel Mare*, în *Drapelul* (Lugoj), din 23 iulie 1904, p. 5; *De peste Ocean*, în *Gazeta Transilvaniei* din 4 noiembrie 1904, p. 1.

¹⁶ *Steaua Noastră* (New York), din 2 iulie 1912, p. 1.

¹⁷ S. Drutzu și A. Popovici, *op. cit.*, p. 199—204.

pe emigranții români, la 1907, să ia parte tot mai des la acțiunile de protest inițiate de cehi și mai ales de slovaci și polonezi, care erau bine organizați¹⁸. Astfel, la venirea contelui Apponyi în S.U.A., emigrația românească era bine pregătită pentru a iniția acțiuni eficiente de protest. În prealabil, ziarul *America*, organul de presă al U.S.R.A. organizase o campanie publicitară de informare a opiniei publice americane asupra scopului vizitei ministrului maghiar. Criticînd slaba ripostă ideologică de pină atunci, în comparație cu a celorlalte naționalități din imperiul austro-ungar, *America* atrăgea atenția societăților, că propaganda națională nu este una și aceeași cu reclama comercială¹⁹. De aceea, în cadrul mării adunări populare, ținută în 16 februarie 1911, la „Aunie Hall“ din Cleveland, Ohio, cu două zile înainte de venirea lui Apponyi, cei prezenți și-au exprimat protestul împotriva politicii de discriminare dusă de guvern în Transilvania. Au participat la această adunare circa 10 000 de persoane, dintre care 3 000 erau delegați ai tuturor societăților slovace, cehe, ucrainiene, sîrbe, croate și române, iar restul cetățeni americani și ziariști ai diferitelor cotidiene din America. Discursurile s-au ținut mai mult în limba engleză, pentru ca și participanții americani să cunoască amănunte în legătură cu legile școlare și nedreptățile ce se săvîrșeau în imperiu²⁰. La Chicago, Illinois, membrii Societății „Speranța“, în număr de peste 500, au înaintat un *Protest Clubului „XX Century“*, unde-și ținea A. Apponyi cuvîntarea, arătînd că acesta nu era exponentul guvernului și nici un „Apostol al păcii“, cum se credea în America, ci unul dintre cei mai mari tirani ce suprimase libertățile în Ungaria²¹.

La cererea lor, o delegație — avînd în componență redactori la ziarul *Românul* din Cleveland, Ohio, — este primită în audiență la președintele Taft în ianuarie 1912. În cursul discuțiilor, Nicolae Barbu, conducătorul delegației, a prezentat șefului executivului american starea economică a emigrației române și a celor rămași acasă, vorbindu-i despre societățile de ajutor și cultură, Asociația „Astra“ din Transilvania și „Liga culturală“ de la București. S-a precizat cu această ocazie faptul că românii transilvăneni sînt de același neam cu cei din România, ca și cu cei răspîndiți prin țările vecine: Ungaria, Rusia, Bulgaria, Serbia și chiar Turcia. Președintele american și-a mărturisit marea surprindere, întrucît din informațiile primite prin filiera emigrației maghiare „românii ardeleni ar fi nomazi de origine tătară“²². El le-a cerut să aibă răbdare

¹⁸ Slovacii din Cleveland, în *Drapelul* din 2 martie 1907, p. 3.

¹⁹ N. C. Zamfirescu, *Uciagașul culturii românești*, în *America* din 12 februarie 1911, p. 1.

²⁰ I. Podea, *Scrisori din America (Apponyi în America)*, în *Telegraful Român*, Sibiu, din 14 martie 1911, p. 107—108; *Scrisori din America (Apostoli falși)*, în *Telegraful Român* din 18 aprilie 1911, p. 166.

²¹ *Românii din Chicago*, în *America* din 11 martie 1911, p. 1.

²² *Românii din America la președintele Taft*, în *Foaia Poporului*, Sibiu, din 25 februarie 1912, p. 3.

pentru a avea timp să studieze în amănunt situația reală, sfātuindu-i în același timp să-și continue în America vechile îndeletniciri de acasă (creșterea animalelor și cultivarea ogoarelor), pentru a scăpa din infernul fabricilor și a minelor²³.

În preajma izbucnirii primului război mondial o nouă delegație a guvernului de la Budapesta își face apariția în Statele Unite, venită pentru „propagandă și mai ales... (pentru a obține — n.n.) bani!“; după cum reiese din afirmația contelui A. Apponyi în ziarul american *Hearst*²⁴. Conduasă de această dată de contele M. Károlyi, delegația a fost întâmpinată cu răceală de către guvernul american, în urma propagandei făcute de societățile de ajutor și cultură, între care se număra și cea din Martins Ferry, Ohio²⁵. Presa românească din America era destul de puternică la acea dată, prezentînd nu numai știri asupra situației emigrației române, ci și frământările din Europa și mai ales din România și Transilvania. Anticipînd evenimentele ce aveau să vină, ziarul *Românul* din Cleveland, Ohio, scria în 1913: „Poate cît de curînd, mai curînd decît ne așteptăm, mai curînd decît ne închipuim, România va fi chemată să aducă la îndeplinire năzuințele noastre, dezrobirea neamului românesc“²⁶. Din marele număr de ziare româno-americane mai pot fi amintite cîteva ce și-au adus un aport deosebit la cauza românească: *Libertatea* și *Foaia poporului* (Cleveland, Ohio), *Renașterea Română* (Cincinnati, Ohio), *Românul american* (Detroit, Michigan), *Deșteaptă-te române* (Hamilton, Ontario) și săptămînalul *Transilvania* (Youngstown, Ohio). La Chicago, Illinois, profesorii universitari Paul și Gogu Negulescu scoteau o gazetă deosebit de valoroasă, intitulată *Roumania*. Editată bilingv în limbile engleză și română, *Roumania* își propunea a face cunoscute aspirațiile neamului românesc în S.U.A. și de a obține acordul guvernului american în favoarea Unirii.

Pe plan literar, sociologic, istoric și politic imigranții transilvăneni au urmărit cu atenție tot ce s-a publicat la adresa poporului român. Semnalăm, între altele, intervenția promptă a lui Ioan Botez la adresa lacunelor grave strecurate în „Enciclopedia Britanica“, mai ales în ceea ce privește mișcarea literară din România. În cadrul unui interesant articol, redactat în limba engleză, I. Botez face o succintă prezentare a condițiilor istorice, sociale, politice și culturale în care s-a dezvoltat poporul și statul român de-a lungul timpului²⁷.

Conștienți de unitatea etnică ce exista între românii de pe ambele versante ale Carpaților, românii din America îndeamnă și luptă asiduu

²³ Vezi și *America*, în *Foaia Poporului* din 31 martie 1912, p. 1—2; *Românii din Canada*, în *Foaia Poporului* din 23 iunie 1912, p. 5.

²⁴ *Compania M. Károlyi și soții*, în *Drapelul* din 9 iulie 1914, p. 3.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ N. Iorga, *Istoria contemporană de la 1904 la 1930*, București, 1932, p. 162.

²⁷ I. Botez, *A Short Survey on the Neolatins of the Near East*, în *America* din 31 mai — 21 iunie 1914.

pentru desăvîrșirea procesului de unificare a tuturor ținuturilor locuite de români, întocmind un întreg colaj de aprecieri favorabile la legitimitatea istorică a acestei uniri²⁸.

La începutul războiului, românii americani au luat o atitudine pasivă în fața chemărilor sub arme, adresate de consulatele austro-ungare. Ei au refuzat a subscrie la împrumuturile de război pentru Ungaria, ca și colaborarea cu Crucea Roșie Maghiară. Însuflețiți de articolele apărute în presa bucureșteană și de apelul „Ligii Culturale din România“ (între ai cărei membri erau și mulți transilvăneni), adresat regelui Carol I al României, de a trece la fapte și a înfăptui Unirea pe calea armelor, membrii Societății „Gloria Română“ din Weirton, West Virginia, și-au adus întreaga azeziune²⁹. Un entuziasm deosebit, încărcat de speranțe, provoacă și sprijinul solemn al Italiei, după intervenția României pe lângă Austro-Ungaria pentru ca aceasta să restituie Transilvania (aprilie 1915³⁰). Francis M. L. Radich, secretarul Clubului Național Român „Dacia“ din New York, semnala faptul că românii din Transilvania erau necorespunzător reprezentați în dieta maghiară și că cei din America „oftează fiecare pentru ziua cînd se vor uni cu țara mamă. Fiecare societate este posesoarea mîndră a unui tricolor românesc. Aceștia sînt fiii și fiicele României și nici o influență străină nu se poate amesteca în aspirațiile lor naționale“³¹.

Încă din septembrie 1914, societățile de ajutor, îndemnate de U.S.R.A., pun bazele „Crucii Roșii Române“, făcînd un apel călduros la adresa întregii opinii publice de a subscrie pentru ajutorarea suferinzilor de pe cîmpul de luptă³². Apelurile continuă și în anul următor, cerîndu-li-se tot mai mult românilor americani a fi pregătiți în vederea sacrificiului personal sau bănesc spre binele României ce se afla în primejdie³³. Cu acest prilej sînt aduse acuze și la adresa dascălilor și a preoților din monarhie, care nu-și făcuseră pe deplin datoria în a forma conștiința de neam a poporului de rînd.

Din inițiativa luată la Canton, Ohio, ia ființă în 1915 „Fondul național“ destinat a sprijini propaganda în favoarea Unirii. „Vremurile sînt grele și ispitele multe. În fața atîtor nedreptăți și porniri dușmănoase, ai noștri de acasă fac tot ce pot pentru a mîntui pe seama urmașilor, ceea ce au moștenit de la străbunii noștri. Multe arme de apărare și multe

²⁸ *Visul nostru de aur, în America* din 28 noiembrie 1912, p. 1.

²⁹ *Din ședința unei societăți românești din America, în America* din 22 aprilie 1915, p. 1.

³⁰ *România și aspirațiunile neamului, în America* din 2 mai 1915, p. 1; *România Mare și unitatea națională, în America* din 10 octombrie 1915, p. 1.

³¹ *New York Times* din 15 august 1915, 12; 7—8 (apud G. I. Bobango, *Românii americani și primul război mondial, în Transilvania, Sibiu, din decembrie 1978, p. 38*).

³² O. Mureșanu și A. Hașeganu, *Apel către Românii din America și Canada, în America* din 13 septembrie 1914, p. 1.

³³ C. R. Pascu, *Românii cei de acasă și cei de aici, în America* din 18 martie 1915, p. 1.

mijloace de muncă nu au. Arme puternice și sigure sînt numai două și anume: dragostea față de ceea ce este românesc și banul. Dragostea este în toți, luptători harnici sînt dar cînd e vorba de ajutor bănesc, aici trebuie să ne oprim...³⁴, au subliniat vorbitorii, argumentîndu-și inițiativa. Cu toată criza economică ce izbucnește și care lasă mulți imigranți români pe drumuri, din puțînul lor, ei sprijină în continuare creșterea „Fondului Național”³⁵.

După 15 august 1916, cînd România declară război Austro-Ungariei, iar apoi armata sa trece Carpații în Transilvania, românii din America au înțeles adevărata lor menire³⁶ și au răspuns cei dintîi manifestului lansat de președintele S.U.A., Woodrow Wilson, către națiune, în scopul organizării unei armate de voluntari. În primele luni s-au prezentat peste 17 000 de imigranți români, dintre care peste 2 000 sosiseră tocmai din Canada³⁷. Întrucît legăturile cu Europa erau tăiate din cauza războiului, singura soluție care le-a mai rămas era aceea de a se înscrie voluntari în armata americană. S-a discutat îndelung forma sub care urma să se facă această înscriere, întrucît se oscila între formarea unei legiuni cu steag și comandă românească și integrarea românilor direct în armata Statelor Unite. Întrucît autoritățile americane au rămas intransigente, s-a trecut la constituirea unităților de voluntari. Numărul celor înscriși ajunsese la 6 000, în momentul în care a sosit din România, în iunie 1917, o comisie oficială din ordinul Marelui Cartier General de la Iași (no. 1 082 din 18 aprilie 1917³⁸). Compusă din cpt. Vasile Stoica, memorandistul și revoluționarul Vasile Lucaciu și preotul Ioan Moța, comisia era menită a organiza o unitate de voluntari români transilvăneni pentru a lupta pe frontul francez, unitate integrată armatei americane sau franceze. O altă atribuție a membrilor acestei comisii era de a informa guvernul american și opinia publică asupra situației reale din Transilvania și de a se obține recunoașterea unirii cu România. Venirea lui V. Stoica constituia un deziderat mai vechi al românilor din America, ce reclamaseră necesitatea trimiterii unui „bărbat luminat are să cuturee toate centrele românești, țînînd adunări populare... pentru înviorarea sufletelor lor cu duh curat românesc”³⁹.

³⁴ I. P o d e a, *Fondul cultural al românilor din America*, în *Foaia Poporului* din 4 mai 1913, p. 4.

³⁵ *Românii din Mc. Kees Rocks*, în *America* din 23 mai 1915, p. 1; *Societatea „Leul” și Fondul Național*, în *America* din 27 mai 1915, p. 1; *Cronica zilei*, în *America* din 18 aprilie 1915, p. 1; *Cronica zilei*, în *America* din 9 mai 1915, p. 2.

³⁶ *Intrarea României în război. România a declarat război Austro-Ungariei*, în *America* din 31 august 1916, p. 1; *Armata română intră în Transilvania*, în *America* din 3 septembrie 1916, p. 1.

³⁷ T. P o d e a, *Românii din America în timpul războiului*, în volumul *Transilvania*, București, 1936, p. 117.

³⁸ V. S t o i c a, *În America pentru cauza românească*, Tipografia ziarului *Universul*, București, 1926 p. 7.

³⁹ *De la Românii din America*, în *Drapelul* din 4 iulie 1914, p. 3.

Iau ființă alte fonduri de ajutorare, ca expresie a gradului înalt la care ajunsese conștiința româno-americanilor: *Flota Națională*⁴⁰ și *Orfelinatul din Sibiu*⁴¹. Se ia inițiativa întocmirii unei noi liste de subscripție pentru „Crucea Roșie Română“, deschisă de această dată de ziarul *America*, sumele ridicându-se la peste 100 000 \$⁴². Veteranii de război se grupează într-o filială a „Legiunii Americane“ („*Portul Pomuțiu*“), în timp ce alții au ființat *Legiunea Voluntarilor Români*⁴³.

Odată cu intrarea S.U.A. în război, activitatea românilor americani s-a dezvoltat în două direcții distincte. Una este cea a organizațiilor lor naționale (*Comitetul Național*⁴⁴, condus de Epaminonda Lucaciu, fiul lui Vasile Lucaciu; *Asociația pentru Ajutor de Război*, avîndu-l în frunte pe Paul Negulescu; *Liga Națională*⁴⁵, condusă de Vasile Stoica și *Comitetul de Ajutor pentru România*⁴⁶, cu sediul la New York, condus de Gogu Negulescu), cealaltă este cea a colaborării cu alte naționalități oprimate din Imperiul austro-ungar în cadrul *Uniunii Democratice Central Europene*, condusă de profesorul William Miller de la Universitatea din Oberlin, Ohio⁴⁷.

Membrii delegației române de la Iași au purtat o serie de discuții cu primul secretar-asistent de stat William Phillips de la Ministerul de Externe și cu Newton Baker, ministrul de război⁴⁸. Între timp senatul american a votat legea serviciului militar obligatoriu și mișcarea de voluntari a luat sfîrșit. Trebuie menționat faptul că nici un transilvănean nu a făcut uz de cetățenia sa austro-ungară pentru a se sustrage de la îndeplinirea serviciului militar în armata americană⁴⁹ și cea mai mare parte a voluntarilor români au fost repartizați în unitățile Diviziei a 37-a Ohio⁵⁰. S-a creat o singură unitate cu o compoziție curat românească, și

⁴⁰ *Serbare națională la New York*, în *America* din 2 aprilie 1916, p. 1—4.

⁴¹ *Ibidem*; vezi și *Orfelinatul din Sibiu*, în *America* din 2 aprilie 1916, p. 5; S. Drutz și A. Popovici, *op. cit.*, p. 331.

⁴² *Lista de subscripție pentru „Crucea Română“ deschisă de ziarul „America“*, în *America* din 21 septembrie 1916, p. 1; *Români americani!...*, în *America* din 3 septembrie 1916, p. 1; S. Drutz și A. Popovici, *op. cit.*, p. 331; *Mare trebuință de ajutor medical în România*, în *America* din 26 ianuarie 1918, p. 1.

⁴³ P. Morușca, *Românii din America*, în volumul *Omagiul lui Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului. La douăzeci de ani de arhipăstorie*, Sibiu, 1940, p. 603.

⁴⁴ Vezi și *Comitetul Național Român din America*, în *Sămănătorul* din decembrie 1906, p. 6; I. Podea, *Comitetul Național la Youngstown Ohio*, în *Sămănătorul* din iunie 1917, p. 1—6.

⁴⁵ I. V. Ioanovici, *Liga Națională Română*, în *America* din 9 iulie 1918, p. 2; *Liga Națională Română din America*, în *Calendarul nou al ziarului America*, 1919, p. 81—83.

⁴⁶ V. Stoica, *op. cit.*, p. 29.

⁴⁷ T. Podea, *op. cit.*, p. 124.

⁴⁸ Pentru discuțiile purtate cu guvernul american vezi V. Stoica, *op. cit.*, p. 7—9 și G. I. Bobango, *op. cit.*, p. 39—40.

⁴⁹ T. Podea, *op. cit.*, p. 117.

⁵⁰ R. D. Cole & W. C. Howells, *The thirty-seventh Division in the World War*, Columbus, Ohio, 1926, p. 391.

anume aceea a tinerilor din Youngstown, Ohio: „The 112th Trench Morton Battery“ (Bateria 112 de mortiere de tranșee⁵¹). Românii erau gata de imbarcare, când s-a dat ordinul general ca nici un supus al unei țări ce se află în război cu aliații, să nu poată fi trecut peste ocean. Din fericire s-a revenit curînd asupra acestei decizii și Congresul a votat la 9 mai 1918, la cererea conducătorilor imigranților proveniți din Imperiul austro-ungar, „*Legea de naturalizare* a tuturor străinilor care servesc în armata Statelor Unite pe timpul cît țara este angajată în prezentul război“⁵². Prima solemnitate de naturalizare a avut loc în ziua de 21 mai 1918 în tabăra Diviziei a 37-a Montgomery, Alabama. Luînd cuvîntul în numele românilor americani, sergentul Rudi Nan a mulțumit guvernului american pentru încrederea acordată, exprimînd „aprecierea noastră, nu numai pentru această splendidă ocazie de a deveni așa de ușor cetățeni, ci și pentru privilegiul de a servi alături de fiii băstinași ai Americii, într-o cauză căreia ne-am consacrat și noi. *Pentru noi, cei de origine străină este o cauză veche de o mie de ani*“⁵³.

În pericada în care voluntarii români se distingeau pe fronturile din Europa, prin curajul și moralul deosebit de ridicat⁵⁴, în Statele Unite se continua confruntarea de opinii în vederea recunoașterii Unirii. O delegație condusă de președintele U.S.R.A., Ioan Păcurar, secretarul aceleiași organizații. Ioan Șufană și C. R. Pascu, redactorul *Americii* pleacă la sfîrșitul lui ianuarie 1918 la Washington, D. C., pentru a conferi cu membrii Legației Române și a stabili puncte comune de intervenție pe lîngă președintele american⁵⁵. Vasile Stoica urmărea cu atenție evoluția evenimentelor din culisele lumii diplomatice americane, ca și conclucrarea ce începuse a se înfiripa între U.S.R.A., condusă de I. Păcurar și Comitetul Național Român, la a cărui cîrmă se afla E. Lucaciu. În aprilie 1918 Comitetul executiv al „Uniunii“ a aprobat administrarea de către Comitetul Național a tuturor fondurilor strînse pînă la acea dată ⁵⁶, iar Stoica și-a continuat seria turneelor sale, începute la sfîrșitul anului 1917 și începutul lui 1918 în orașele americane cu o numeroasă populație românească: Detroit, Michigan⁵⁷, Cleveland, Ohio⁵⁸, Trenton, New Jersey⁵⁹, Youngstown, Ohio⁶⁰, Indiana Harbor, Indiana⁶¹ și din nou Youngstown,

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² T. Podea, *op. cit.*, p. 118.

⁵³ R. D. Cole & W. C. Howells, *op. cit.*, p. 392—393.

⁵⁴ Calendarul *Solia* pe anul 1978, p. 241.

⁵⁵ Delegația „Uniunii S.R.A.“ la Legațiunea Română din Washington, în *America* din 30 ianuarie 1918, p. 1.

⁵⁶ V. Stoica, *op. cit.*, p. 10.

⁵⁷ *Marea Adunare Națională de la Detroit*, în *America* din 15 septembrie 1917, p. 1.

⁵⁸ *Marea Adunare Națională din Cleveland*, în *America* din 22 septembrie 1917, p. 1.

⁵⁹ V. Stoica, *op. cit.*, p. 10.

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ *Adunarea Națională de la Indiana Harbor*, în *America* din 2 martie 1918, p. 1.

Ohio⁶². Cu prilejul adunărilor populare ce au avut loc cu această ocazie s-a trecut la o informare sistematică a auditoriului asupra situației dramatice a românilor din Transilvania și s-a încercat mobilizarea tuturor forțelor progresiste spre a combate injustițiile guvernului dualist. La aceste mari adunări populare au participat delegați ai tuturor societăților de ajutor și cultură românești, delegați ai societăților străine, ziariști și cetățeni americani, simpatizanți ai cauzei românești. Vorbitorii și-au exprimat, alături de cei prezenți, entuziasmul legat de victoriile armatei române de la Oituz, Mărăști și Mărășești, ca și îngrijorarea provocată de situația disperată a României din primăvara anului 1918. În acele momente, singurii care mai puteau ridica glasul în apărarea unui neam umilit de 16 milioane de suflete erau românii din America. La adunarea ținută în zilele de 9—10 martie 1918 la Youngstown, Ohio, românii din Statele Unite au adoptat o măsură radicală: ruperea oricăror legături cu Ungaria și Mitropolia Ardealului⁶³, cu condiția ca „numai atunci să fie statornicite iarăși, când Transilvania și Ținuturile Românești din Ungaria vor fi dezrobite, făcând parte din Regatul Liber al României”⁶⁴. În aceeași zi participanții la adunare au trimis președintelui W. Wilson o telegramă în care își exprimau „cu adâncă recunoștință Excelenței Voastre și profunda lor loialitate față de această puternică țară a libertății; au primit cu mare bucurie vestea că fiii și frații lor, voluntari în armata americană, au luat deja parte în luptele de pe frontul francez; cheazăsuiesc din nou Excelenței Voastre orice jertfă de sînge și avere ce va cere țara în războiul pentru eliberarea lumii și au cea mai neclintită încredere, că prin jertfa armatei americane și armatelor aliate se vor elibera toate popoarele mici și, astfel, se vor elibera și uni cu Regatul Român și cele patru milioane de Români transilvăneni, cari trăiesc astăzi sub aspirarea ungurească”⁶⁵.

Cu toate activitatea fecundă a lui V. Stoica, lipsa de intelectuali bine pregătiți în domeniul diplomației a constituit o lacună serioasă în activitatea prounionistă din S.U.A. Epaminonda Lucaciu a întocmit la Trenton, New Jersey, un memoriu către președintele american, intitulat *The Book of Sorrow* („Cartea Jalei”), care, însă, prin ignoranța și slaba documentație, a făcut mai multe deservicii cauzei Unirii⁶⁶. În aceste condiții, Vasile Stoica își asumă întreaga răspundere, preluînd conducerea campaniei publicitare și de propagandă. Mai întii el a încercat a realiza o unitate de vederi a tuturor românilor din America, prin crearea

⁶² *Marea manifestație națională de la Youngstown*, în America din 12—15 martie 1918.

⁶³ *Românii din Transilvania, Banat și Bucovina dovedesc patriotismul lor*, în *Roumania* (New York), din martie 1918; *Zece ani de la ruperea cu Ungaria*, în America din 9 martie 1928, p. 1.

⁶⁴ T. Podea, *op. cit.*, p. 121; V. Stoica, *op. cit.*, p. 24—25; P. Morușca, *op. cit.*, p. 603.

⁶⁵ T. Podea, *op. cit.*, 122—123.

⁶⁶ V. Stoica, *op. cit.*, p. 28.

unui comitet comun al celor două organisme mari: „Uniunea“ și „Liga și Ajutorul“ și de a fuziona în același timp și cele două asociații de caritate: „Comitetul Național“ (E. Lucaci) și „Asociațiunea pentru Ajutor de Război“ (P. Negulescu). Ambele încercări au eșuat însă, din cauza diferențelor de vederi din conducerea acestora, fapt ce l-a obligat pe V. Stoica a înființa o organizație nouă, fără legătură cu cele vechi, în care urmau să intre separat și cele patru organisme amintite mai sus. Înființată la 15 iulie 1918, *Liga Națională Română din America* a funcționat neîntrerupt pînă la sfîrșitul războiului. Membrii ei au primit, în urma intervenției lui Vasile Stoica pe lângă guvernul american, un bilet de membru, tipărit pe pînză, ce acorda purtătorului egalitate în drepturi cu cetățeanul american⁶⁷. Însă Stoica dorea mult mai mult. Scopul urmărit de el era „obținerea unui angajament sau declarație a Statelor Unite în favoarea unirii țărișoarelor românești într-un singur trup politic“⁶⁸, de aceea a continuat a-i informa pe politicieni și ziariști asupra adevărului istoric ce sta la baza cauzei românești, argumentînd cu documente și hărți precise afirmațiile sale. Seriozitatea și competența sa, ca și sprijinul dat de manifestările românilor americani, i-au dat cîștig de cauză în fața guvernului S.U.A. și au contribuit la înclinarea balanței politice în favoarea României.

La 13 mai 1918, în cadrul mării adunări populare de la Cleveland, Ohio, s-a pus problema organizării politice a emigrației române din America, iar la 17 iulie, la Youngstown, Ohio, „Uniunea“ a dat „Comitetului Național aprobarea de a recruta 20 000 de voluntari români din America de Nord și țările aliate pentru a lupta împotriva Germaniei“⁶⁹. Mulți dintre aceștia au plecat în Franța și Italia, unde au fost organizați în cadrul unei legiuni, iar în octombrie 1918 au primit oficial aprobarea autorităților americane de a intra în acțiune.

Uitat de guvernul din România, care, oricum nu l-ar mai fi putut ajuta la așa o distanță și în condițiile existente ale ocupației germane, V. Stoica a primit la timp și în suficientă măsură mijloacele materiale necesare misiunii ce-i fusese încredințată. Deși criza economică le afectase serios veniturile, românii americani au înțeles situația și au continuat cu și mai mare entuziasm acțiunea de colectare și donație a sumelor necesare (peste \$ 30 000 în perioada iulie 1918—septembrie 1919⁷⁰). În timpul Conferinței de pace de la Paris au fost strînse zeci de mii de dolari pentru propaganda desfășurată în vederea recunoașterii unirii ținuturilor românești⁷¹, iar prin aportul deosebit al U.S.R.A. și mai ales al

⁶⁷ *Ibidem*, p. 34—35.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 37.

⁶⁹ Calendarul ziarului *America* pe anul 1919, p. 218.

⁷⁰ V. Stoica, *op. cit.*, p. 68; S. Drutz și A. Popovici dau cifra de 50 000 de dolari în care pot fi incluse, desigur, și unele donații anonime (S. Drutz și A. Popovici, *op. cit.*, p. 331).

⁷¹ A. Popovici, *Americanii de origine română*, în *Sociologia românească*, București, no. 5—6 (mai—iunie), 1937, p. 14.

Americii, suma adunată s-a ridicat în jur de \$ 200 000⁷². Din suma de \$ 15 000 au fost folosiți pentru propagandă, tipărituri și cheltuieli legate de transportul la adunările populare, \$ 11 000 pentru ajutorarea prizonierilor de război, iar \$ 4 000 pentru „Fondul Biruinței“, inițiat de Andrei Bârseanu, președintele „Astrei“, pentru ajutorarea invalizilor și a orfanilor de război⁷³. Referindu-se la ajutorul substanțial primit, Vasile Stoica afirma ulterior: „Astfel propaganda românească în Statele Unite în anii cei mai grei și cei mai importanți ai istoriei neamului nostru s-a făcut, nu cu ajutorul Statului Român, ci cu al muncitorimei noastre transilvănene emigrate. Guvernul român n-a contribuit la această acțiune cu nimic...“⁷⁴.

La 20 septembrie 1918 este obținută și mult așteptata declarație din partea președintelui Woodrow Wilson, în care se afirma, între altele că „... guvernul american e întru totul de acord cu aspirațiunile noastre și că după convingerea sa Austro-Ungaria este a șandrama putredă, care nu mai poate fi ținută în picioare, oricâte proptele i s-ar pune și a cărei dezmembrare a devenit o necesitate...“⁷⁵.

În 6 octombrie 1918, V. Stoica adresa chemarea în cotidianul american *New York Times*⁷⁶ la constituirea unei legiuni româno-americane de 1 000 de voluntari, sub comandă militară americană, după modelul celei slave, deja înființată. Apropierea sfârșitului conflictului mondial a împiedicat însă finalizarea acestui proiect.

Înțelegînd rolul influenței diplomatice și a forței morale ce trebuiau folosite în relațiile cu marile puteri militare, Comitetul Național și-a concentrat toate eforturile pentru a contracara propaganda revizionistă maghiară și influențarea negocierilor de pace⁷⁷.

Incurajate de atitudinea adoptată de conducerea supremă a Statelor Unite, națiunile membre ale „Uniunii Democratice Central Europene“ au organizat, la 25 octombrie 1918, marea zi a independenței Transilvaniei. Reprezentanții popoarelor oprimate ale Europei s-au adunat în aceeași sală din Philadelphia, New Jersey, unde în 1776 se semnase actul de independență al Statelor Unite, pentru a proclama independența propriilor lor națiuni. „Actul a fost iscălit mai întâi de președintele Masaryk din guvernul provizoriu cehoslovac, prezidînd din scaunul unde șezuse odată John Hancock, apoi pe rînd de reprezentanții Polonilor, Jugo-Slavorilor, Ucrainenilor, Românilor, ai iredentiștilor italieni“⁷⁸.

⁷² *America* din 24 octombrie 1917, p. 1.

⁷³ V. Stoica, *op. cit.*, p. 68.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 69.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 56.

⁷⁶ *New York Times* din 6 octombrie 1918, III, 5: 1—4 (cf. G. I. Bobango, *op. cit.*, p. 40).

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *Philadelphia Record*, Philadelphia New Jersey din 26 octombrie 1918, p. 1 (T. Podea, *op. cit.*, p. 124—125); *Declarația de independență. Un nou „Liberty Bell“ proclamă libertatea tuturor popoarelor asuprite din Austria*, în *America* din 29 octombrie 1918, p. 1.

O lună mai târziu războiul lua sfârșit, iar românii din America priveau cu încredere spre viitor. Conferința de pace s-a dovedit a fi favorabilă cauzei pentru care luptaseră, mulți reîntorcându-se acasă într-o Transilvanie românească. Cei rămași în Statele Unite au aflat din presă despre manifestările prilejuite de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, cu mândria și satisfacția de a fi contribuit direct și în limita posibilităților lor la făurirea statului național român. „Nu se cunosc toate sumele cu care au contribuit românii din America, la diferitele scopuri naționale și de caritate, dar ele se ridică sigur la mai multe milioane de dolari, adunate prin colecte publice, ori trimise anonim, cu discreția omului de adevărată noblețe sufletească. Și nu trebuie uitat, că acești bani au fost câștigați cu o muncă extrem de grea, în iadul fabricilor, care au supt vlaga lor trupească, dar în același timp le-a înmuiat și inimile...” — ne transmite un contemporan al acelor zile. Și, să nu-i uităm nici pe cei ce-au plătit cu viața pe frontul francez...⁷⁹

Un alt aspect al contribuției româno-americanilor, chiar dacă n-au avut un caracter exclusiv național, îl constituie, desigur, importanțele sume de bani trimise familiilor. Valoarea lor materială s-a răsfrânt favorabil asupra politicii de ridicare social-economică a populației românești din Transilvania între celelalte naționalități conlocuitoare, iar după Unire a consolidat fundamentul economic cerut de o țară reîntregită, ce-și aduna forțele după război, spre a păși într-o nouă epocă istorică.

Dat fiind numărul mare de emigranți români în America⁸⁰ și sumele de bani trimise acasă se ridicau la mai multe milioane de dolari pe an. Numai ciobanii din Montana, al căror număr oscila în jur de 400⁸¹, expediau familiilor pînă la \$ 200 000 anual⁸². Acest capital substanțial a contribuit într-o oarecare măsură la ridicarea bunăstării populației românești, cumpărându-se întinse suprafețe de teren agricol⁸³, vite și atelaje. În multe sate și comune s-au ridicat noi case și așezăminte culturale și au fost restaurate unele biserici ce constituiau monumente istorice⁸⁴.

⁷⁹ A. Popovici, *op. cit.*, p. 15.

⁸⁰ S. Drutzu și A. Popovici, *op. cit.*, p. 28—49; Tr. Scorobeț, *Raport despre misiunea bisericească în America, 1928—1929*, Sibiu, Tipografia arhiepiscopiei, 1929, p. 6—8; I. I. Schiopu, *Românii din America. O călătorie de studii în Statele Unite, în Luceafărul*, Sibiu, nr. 7, 1913, p. 220; Șt. Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII—XX*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977, p. 69; Al. Bărbat, *Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului*, Cluj, 1938, p. 274—280; Ioan Enescu și Iuliu Enescu, *Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic*, București, 1915, p. 158; *Viața românească în America*, în *America* din 10 aprilie 1913, p. 1.

⁸¹ I. Dan, *Ciobănia din Montana, în America* din 3 noiembrie 1910, p. 3.

⁸² *De la Români din America*, în *Foaia Poporului* din 6 aprilie 1913, p. 4.

⁸³ I. Georgescu, *Banii din America*, în *Foaia Poporului* din 1 octombrie 1905, p. 501.

⁸⁴ *De la Români din America*, în *Foaia Poporului* din 9 mai 1901, p. 262; S. Drutzu și A. Popovici, *op. cit.*, p. 331; A. Popovici, *op. cit.*, p. 14.

Au luat ființă bănci puternice cu capital românesc⁸⁵ și au fost înălțate monumente în cinstea eroilor români căzuți pe câmpurile de luptă pentru cauza nobilă a reîntregirii neamului⁸⁶. Românii au urmărit cu interes evoluția aviatorului Aurel Vlaicu, iar pentru promovarea noului tip de aeroplan (construit de George Fernoc), ce urma să intre în dotarea aviației românești, au donat suma de \$ 100 000⁸⁷.

Analizînd după război sacrificiile, contribuția și meritele românilor americani, Andrei Popovici, consul al Legației Române din Washington, D.C., timp de 16 ani, conchidea într-una din lucrările sale: „Cu toată cearta care a existat uneori între diferitele publicațiuni și organizații, trebuie subliniat faptul că românii din America și presa lor au trecut întotdeauna cu ușurință peste zizaniile și considerentele de ordin personal cînd a fost vorba de a porni o acțiune comună, în slujba intereselor naționale. Toți se întreceau ca să îmbrățișeze cel dintîi o idee menită să promoveze realizarea visului național, iar după înfăptuirea Unirii nici-unul nu a ezitat să îmbrățișeze toate acțiunile de apărare, provocate de o nefastă și extrem de activă propagandă revizionistă, întreținută în America cu un belșug de fonduri și cu o lipsă uimitoare de scrupule...⁸⁸”.

Aceștia au fost emigranții noștri, acestea au fost contribuțiile lor la cumpăna dintre istorii. Rîvna cu care au luptat pentru a-și vedea visul împlinit, jertfele pe care le-au dat n-au fost zadarnice. Alături de cei de acasă, românii ajunși în America au contribuit la realizarea celei mai fierbinți dorinți a poporului român: *libertatea și unitatea națională*, fundamentul vital al dezvoltării libere și armonioase a statului român modern.

RUMĂNEN AUS AMERIKA FORDERN DEN KAMPF UNSERES VOLKES FÜR NATIONALE EINHEIT

(Zusammenfassung)

Zu Beginn des XX. Jahrhunderts, gleichzeitig mit der verschärften nationalen und sozialen Unterdrückung im österreich-ungarischen Reich, findet eine heftige Auswanderung der rumänischen Bevölkerung aus Siebenbürgen in die Vereinigten Staaten Amerikas und Canada statt. Obwohl sie nur für kurze Zeit ausgewandert sind, um sich ökonomisch wieder aufzurichten, haben die amerikanischen Rumänen mit Interesse und Besorgnis die Entwicklung der Ereignisse aus Siebenbürgen bis zum Ausbruch des ersten Weltkrieges verfolgt. Sie hatten die Begünstigung der Manifestationsfreiheit in Amerika und nahmen eine bestimmte Haltung gegen die

⁸⁵ *De peste Ocean*, în *Foaia Poporului* din 27 august 1905, p. 431.

⁸⁶ S. Drutzu și A. Popovici, *op. cit.*, p. 331; A. Popovici, *op. cit.*, p. 14.

⁸⁷ A. Popovici, *op. cit.*, p. 15.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 19—20.

Verungarung, die der rumänischen Bevölkerung auferlegt wurde, ein, indem sie durch ihr Pressewesen jenseits des Ozeans oder durch öffentliche Bekanntmachungen die öffentliche Meinung und die amerikanische Regierung über den wahren Tatbestand von zuhause informierten.

Mit dem Eintritt Rumäniens in den Krieg, im Sommer 1916, erlangen die Rumänen Zuversicht in ihre Zukunft, indem sie mehr denn je die Möglichkeit der Erfüllung ihres jahrhundertalten Traumes erhoffen; die Vereinigung Siebenbürgens mit Rumänien. Mit dem Einverständnis der amerikanischen Regierung organisieren sie Einheiten von Freiwilligen, die an der französischen Front kämpfen und aus tausenden rumänischen Teilnehmern aus den Vereinigten Staaten und Canada bestehen sollen. Die Organisierung von zahlreichen Verbänden und Stiftungen, um das notwendige Kapital für die Hilfe der Leidenden von den Schlachtfeldern zu sammeln, trägt dazu bei, daß mehrere Millionen Dollars einkommen, die aufs Konto des Rumänischen Roten Kreuzes übertragen werden. Durch organisierte Manifestationen in den amerikanischen Städten die zahlreiche rumänische Bevölkerung einschlossen, haben unsere Emigranten einen grundlegenden Beitrag zur gerechten Lösung des Nationalitätenproblems im österreich-ungarischem Reich geleistet, das nachträglich auch von der amerikanischen Regierung abgehandelt wurde.